

БЕХ І. А. — директор Інституту проблем виховання НАПН України, д-р психол. наук

БІЛЕЦЬКА Л. А. — начальник відділу дошкільної освіти Управління освіти Голоосіївської районної в м. Києві державної адміністрації

ГВРИШ Н. В. — провідний науковий співробітник лабораторії дошкільної освіти та виховання Інституту проблем виховання НАПН України, д-р пед. наук, професор

ІЛЬЧЕНКО А. І. — керівник напрямку «МСFR Освіта» Цифрового видавництва МСFR

КОНОНКО О. А. — завідувач кафедри дошкільної освіти Ніжинського державного університету імені М. В. Гоголя, д-р психол. наук, професор

КРЕМЕНЬ В. Г. — президент Національної академії педагогічних наук України, д-р філос. наук, професор

КРУТИЙ К. А. — професор Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка, д-р пед. наук

ЛАДІВІР С. О. — науковий консультант Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України, канд. психол. наук

ЛІСЕНКО Н. І. — директор з контенту Цифрового видавництва МСFR

ОМЕЛЬЯНЕНКО Н. В. — шеф-редактор управлінських видань напрямку «МСFR Освіта» Цифрового видавництва МСFR, голова правління ВГО «Асоціація працівників дошкільної освіти»

ПРОЖЕНКО Т. О. — завідувач лабораторії психології дошкільника Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України, д-р психол. наук

САВІНОВА Н. В. — шеф-редактор методичних видань напрямку «МСFR Освіта» Цифрового видавництва МСFR

ЕКСПЕРТНА РАДА

БОНДАР Л. М. — директор ДНЗ № 256, Київ

РЕЗЕНЧУК Н. В. — вчитель-логопед ДНЗ № 205, Київ

СМОЛЬНИКОВА Г. В. — доцент кафедри методики та психології дошкільної і початкової освіти ІППО Київського університету імені Бориса Грінченка, канд. психол. наук

Видається за інформаційної підтримки Міністерства освіти і науки України

Уперед — за Великоднім кроликом!

Друзі, весна та щебет птахів постійно відволікають від роботи. Я вже розпочала писати чергове слово редактора про різні цікавинки та корисності квітневого числа журналу, коли сонячний промінець під'юдив трохи побешкетувати. Тому замість традиційного слова редактора пропоную пограти.

У західних країнах існує традиція: у світлий Великдень діти шукають під кущами солодощі — подарунки від Великоднього кролика. Пробігся такий кролик і шпальтами улюбленого фахового журналу. Відтак заховав у деяких статтях цього числа шоколадні яєчка — вони «причайлися» в тексті посеред звичайних літер. Таких яєчок усього п'ять, тому знайдуть їх лише уважні та кмітливі читачі. Що треба зробити:

- знайдіть схованки Великоднього кролика;
- зазначте назву статті та слово, після якого стоїть яєчко;
- надішліть відповідь на мою електронну пошту estaennaja@mcfr.ua.

У пошуку подарунків ви мимохіть ознайомитеся з публікаціями журналу та знайдете корисні матеріали, щоб поліпшити професійну діяльність. А п'ятеро читачів, які зроблять це першими, ще й отримають подарунок. До речі, за повір'ям, тому, хто знайде подарунок від Великоднього кролика, увесь рік сприятиме удача. Тож не зволікайте. Успіхів!

До зустрічі у друкованому та електронному журналах.

Олена Стаєнна,
головний редактор

працюємо з вихователями

4 Олена Половіна Як побачити красу, або Ознайомлюємо дітей зі світом мистецтва

Шалений ритм життя, діджиталізація та віртуальна реальність гальмують розвиток емоційного інтелекту дитини. І лише мистецтво з його гармонією, експресією, розмаїттям напрямів, стилів і видів збуджує емоційний відгук на красу. Дізнайтеся, як прищеплювати любов дітей до мистецтва та спонукати їх творити власноруч

10 Людмила Шелестова Навчаємо дитину бачити світ у картинах художників

Ознайомтеся з авторською технологією роботи з творами живопису, яка спрямована не лише на пізнавальний розвиток дітей, а й на розвиток їхнього мовлення, творчих та естетичних здібностей, емоційної сфери

комплектуємо методичний кабінет

15 Антоніна Шевчук Нумо, друзі, у танок! або Хореографія в дитячому садку

Головне у статті:

- які складники містить хореографічна компетентність
- як організувати хореографічну діяльність дошкільників

19 Як сприяти розвитку здібностей дітей

скачайте пам'ятку
на emetodyst.mcfr.ua

20 План реалізації річного завдання за художньо-естетичним напрямом освітнього процесу

скачайте
на emetodyst.mcfr.ua

22 Орієнтовна циклограма діяльності вихователя-методиста на травень

скачайте
на emetodyst.mcfr.ua

моніторимо освітній процес

Діана Ісопенко 24 Моніторинг інклюзивної освіти в дитячому садку

Плануйте перевірити ефективність роботи інклюзивних груп? Скористайтеся досвідом колег. Вони підкажуть, як організувати моніторинг і що перевірити

Лариса Бондар, Оксана Баран 27 Аналіз діяльності дитячого садка за навчальний рік

Стаття допоможе:

- проаналізувати діяльність дитячого садка
- визначити переваги та недоліки в організації освітнього процесу
- підготувати аналітичну довідку
- окреслити завдання на новий навчальний рік

31 Як скласти аналітичну довідку про роботу дитячого садка

скачайте пам'ятку
на emetodyst.mcfr.ua

ГОТУЄМО ДО НАВЧАННЯ У ШКОЛІ

- 32 **Наталія Савінова**
**Виховуємо приязні взаємини
в дитячому колективі: сім дієвих
прийомів**

Нерідко в колективі дошкільників виникають взаємини, які спонукають виявляти агресію та егоїзм. Як уникнути таких виявів і поліпшити взаємини між дітьми? Пропонуємо кілька прийомів

- 36 **Ольга Рейпольська**
**Профілактика шкільної дезадаптації
шестирічок**

Допомогти шестирічкам швидко призвичаїтися до незвичних шкільних умов можливо, якщо вихователь і батьки підготують дітей до цих серйозних змін у їхньому житті. Розмірковуємо у статті, як полегшити адаптаційний період майбутніх першокласників

- 39 **Рівні адаптації дитини до школи**

скачайте пам'ятку
на emetodyst.mcfr.ua

СПІЛКУЄМОСЯ З БАТЬКАМИ

- 40 **Як підготувати дитину до школи:
п'ять порад турботливим батькам**

скачайте буклет
на emetodyst.mcfr.ua

- 42 **Секрети вдалої взаємодії
з малюками**

скачайте пам'ятку
на emetodyst.mcfr.ua

ПІКЛУЄМОСЯ ПРО НАЙМЕНШИХ

- 45 **Тетяна Пономаренко**
**Менше критики, більше позитиву:
оцінюйте діяльність дітей правильно**

Коли діти раннього віку сваряться, б'ються чи навіть кусаються, простіше за все сказати: «Не чіпай! Відійди! Посиди окремо на стільчику». Але такі методи не лише не розв'язують конфлікт, а й спричиняють негативні емоції у групі. Розповідаємо, як правильно реагувати на такі ситуації та запобігти їм у подальшому

- 49 **Любов Артемова**
**Любов до дітей — основа
педагогічної майстерності**

Любов виховують любов'ю — це аксіома гуманної педагогіки. Проте не всі педагоги вміють правильно виявляти педагогічну любов до дітей. Щоб сформувати у вихователів таку професійну якість, проведіть для них семінар-практикум

ОБМІНЮЄМОСЯ ДОСВІДОМ

- 52 **Олена Барвінок**
**Крок до творчості, або
Розвиваємо здібності дитини**

Складно відшукати сприятливіший період для розвитку творчих здібностей особистості, ніж дошкільне дитинство. Діти цього віку зазвичай полюбляють щось створювати, прагнуть проявити себе, не бояться пробувати нове. Завдання педагога — лише вчасно виявити творчі здібності дитини та допомогти їх розвинути. Дізнайтеся зі статті, як це зробити

- 55 **Наталя Вівтаник**
Проспекти та вулиці шахівниці

У час інформаційних технологій особливого значення набуває здатність швидко орієнтуватись у величезному потоці інформації, аналізувати її та робити логічні висновки. Як сформувати такі вміння в дошкільників? У пригоді стануть ігри в шашки та шахи

ОРГАНІЗОВУЄМО СВЯТА

- 59 **Лілія Макаренко**
Світле свято Великодня

Як урізноманітнити святкові заходи в дитячому садку? Влаштуйте разом із дітьми виставу тіньового театру за готовим сценарієм

СВЯТА Й ЦІКАВІ ПОДІЇ

- 62 **Що відзначити у травні**

працюємо з вихователями

Шалений ритм життя, діджиталізація та віртуальна реальність гальмують розвиток емоційного інтелекту дитини. І лише мистецтво з його гармонією, експресією, розмаїттям напрямів, стилів і видів збуджує емоційний відгук на красу. Дізнайтеся, як прищеплювати любов дітей до мистецтва та спонукати їх творити власноруч

Олена Половіна,
доцент кафедри дошкільної
освіти Педагогічного інституту
Київського університету
імені Бориса Грінченка,
канд. пед. наук

Як побачити красу, або Ознайомлюємо дітей зі світом мистецтва

Якщо оновлений Державний стандарт описати формулою, вона міститиме такі складові: сума здоров'я, гри та пізнання, помножена на комунікацію. У спільному знаменнику такої формули буде культура. Кожен напрям оновленого Державного стандарту спонукає педагогів формувати в дошкільників різні складові культури особистості: культуру самопізнання, спілкування з природою, взаємодії із соціальним і предметним світом тощо. Меседж освітнього напрямку «Дитина у світі мистецтва» — формувати в дитини естетичну культуру, перетворити дитячий садок на співбуттєвий простір усіх учасників освітнього процесу на засадах краси, гармонії та поваги. Результатом такої діяльності стане мистецько-творча компетентність дитини старшого дошкільного віку.

Мистецько-творча компетентність — це здатність дитини практично реалізувати свій художньо-естетичний потенціал, щоб отримати бажаний результат творчої діяльності на основі розвинених емоцій та почуттів до видів мистецтва, а також елементарно застосовувати мистецькі навички в життєвих ситуаціях під час освітньої та самостійної діяльності.

Як розвивати емоційно-ціннісне ставлення

Для того щоб формувати емоційно-ціннісне ставлення як пріоритетний складник мистецько-творчої компетентності дитини, враховуйте **умови**:

- дитина сприймає красу через емоції, переживання, які спочатку виявляє невербально — мімікою, жестами, пластикою, а з п'яти років висловлює у судженнях і міркуваннях; також дитина потребує емоційної співучасті дорослого;
- естетичний розвиток відбувається у поєднанні з моральним та інтелектуальним; дитина прагне пізнавати красу через різні види обстеження об'єкту, починає розуміти, що красу руйнувати не можна;

- основа мистецької діяльності дитини — безпосередній процес спілкування з реальними об'єктами та явищами довкілля і творами мистецтва.

Емоційно зорієнтоване сприймання ґрунтується на вмінні дивитись і бачити, слухати і чути, сприймати і відчувати. У нагоді практикам стануть такі методичні інструменти, як **паузи споглядання та вслуховування**. Організуйте їх упродовж дня: під час прогулянки, перед обідом, під час освітньої діяльності тощо.

Стимулюйте дітей до пауз споглядання. Запропонуйте їм знайти гарний куточок на території дитячого садка чи привабливу рослину — у груповій кімнаті. Заохочуйте дітей уявляти себе працівниками творчих професій. Наприклад, режисером, який знімає фільм, або художником, який пише натюрморт. Доповнюйте цю спонуку завданнями: уявити себе дизайнером і знайти навколо колір, який позначає радість, смуток, задоволення, захоплення, тривогу тощо.

Зі старшими дошкільниками організуйте ігри «Мисливці за красивим» або «Блогери у пошуках краси». Дітям молодшого дошкільного віку запропонуйте перетворитися на «невидимок»: таємниче ходити по ігровій кімнаті чи території дитячого садка та шукати щось яскраве, блискуче, ніжне тощо. Щоб підтримувати ігрову ситуацію, розкажіть малюкам секрет краси: вона ховається від тих, хто кричить, шумить і заважає іншим. За потреби використовуйте різні атрибути: фоторамки, іграшкові камери, планшети тощо.

Під час пауз вслуховування пропонуйте дітям заплющувати очі. Це пов'язано з роботою каналів сприймання. Коли один із них відключається, інший стає більш чутливим. Наприклад, закривши вуха, людина концентрується на спогляданні, а заплющивши очі — на слуханні або тактильному обстеженні. Тому під час пауз споглядання просіть молодших дошкільників затуляти вуха за допомогою маленьких м'яких іграшок, а старших — за допомогою навушників чи власних долонь. Для пауз вслуховування використовуйте пов'язки на очі. Однак зважайте, що діти мають бути у фіксованому положенні, адже із заплющеними очима їм важко координувати власні рухи. Тому завчасно продумайте, де вони сидітимуть або лежатимуть під час паузи.

Під час діяльності у груповій кімнаті запропонуйте дітям уважно послухати музичні інструменти, незвичайні звуки природи, голоси тварин у запису. Запросіть їх поділитися враженнями про почуте. На прогулянці запропонуйте дітям сісти на розстелений у затінку килимок і почути якомога більше звуків, серед яких виокремити звуки природи та міста, голоси людей.

Залучайте до такої діяльності й батьків вихованців. Заохочуйте їх гуляти разом із дітьми мальовничими місцями та роздивлятися будинки, скульптури, природні об'єкти тощо. А щоб спонукати дітей і батьків не лише вдивлятися і вслухатись у довкілля, а й частіше відвідувати заклади культури, запропонуйте їм вести «Сімейний щоденник мистецьких вражень». Записи у ньому діти відтворюють малюнками, піктограмами, смайликами, а дорослі лаконічно занотують враження дітей. Такий щоденник доцільно вести й у групі дитячого садка.

Отже, паузи споглядання — це ефективний спосіб накопичити естетичні враження, які дитина згодом використає під час художньо-продуктивної та театралізованої діяльності. А паузи вслуховування — це основа музичних видів діяльності. Але зважайте, що навчати дітей споглядати та вслуховуватися може лише той, хто сам це вміє.

Як формувати знаннєвий компонент

Знаннєвий компонент мистецько-творчої компетентності формується на основі самовираження дитини. Тому розвивайте її здатність усвідомлювати свої внутрішні прагнення, навчайте розрізняти свої емоційні стани, відчуття, переживання, вербалізувати їх і спонукайте відтворювати це в художньому образі.

Джерелом для створення художнього образу може бути будь-який об'єкт чи явище соціального та природного довкілля. Тому обов'язково розвивайте в дітей спостережливість. Але це лише половина успіху реалізації творчого задуму. Друга половина — це **самостійна практика** дитини. Зокрема, вона має пізнавати властивості фарб, паперу, тканини, глини; пробувати видобувати звуки з музичних інструментів і побутових речей; маніпулювати з атрибутами різних видів театру тощо. Так дитина формує власні знання, а не повторює інформацію, озвучену дорослим.

Мистецька діяльність — це не фабрика робіт «під копірку». Тому не примушуйте дітей продукувати типових персонажів, а спонукайте створювати унікальні образи за допомогою фарб, звуків, міміки, пластики, голосу тощо. При цьому заохочуйте дітей відтворювати свої почуття, враження й думки.

Утім, надати дитині свободу дій не означає покинути її напризволяще. Завжди підтримуйте її та допомагайте за потреби. Дієвий стимул до самостійності дитини — мистецька діяльність педагога поруч.

Спонукайте дітей до діяльності словами: «А спробуй...», «Поміркуймо...», «Як ти гадаєш...» тощо. Уникайте репродуктивних запитань. Натомість пропонуйте:

- творчі: Які бувають картини? Що відчуває чашечка, в яку наливають теплий чай? Що може розповісти чистий аркуш паперу, музичний інструмент, персонаж театру, театральна ширма, театральне крісло? Як звучить тиша?
- рефлексійні: Звучання якого музичного інструмента тебе хвилює/заспокоює/бадьорить? Що відчував художник/музикант, коли створював картину/музику? Що відчуває глина/папір/тісто, коли з них ліплять?
- проблемні: Якби не було фарб/музичних інструментів, чи можна було б малювати/створювати музику? Як можна

намалювати порожнечу? Як передати казку без слів? Що спільного між пташиним пером і художником, повітряною кулькою і музикантом? Який колір/звук найважливіший?

Які навички розвивати

Усе, чим займається дитина під час мистецької діяльності, має відповідати її життєвим запитам, формувати в неї особистісну компетентність і життєві навички. Зокрема, уміння концентруватися, слухати й чути, дивитися й бачити, сприймати й відчувати. Щоб формувати в дітей життєві навички, використовуй-

те різні види мистецької діяльності, приміром:

- художньо-продуктивну — щоб розвивати дрібну моторику та готувати руку до письма;
- театральну — вправляти в інтонаційній і емоційній виразності мовлення;
- музично-ритмічну — формувати пластичність і правильну поставу тощо.

Прогнозуйте **результати мистецької діяльності**, щоб мотивувати дітей вправлятися у певних навичках. Наприклад, дитина швидше засвоїть прийоми ліплення, якщо розумітиме, що результатом діяльності стане рамка для фото, яку вона подарує мамі, або пиріжок, який спечуть до чаювання. А декоруючи приміщення до свята, вона бачить результат зміни інтер'єру, тому сама прагне створити святкову атмосферу за допомогою гірлянд, букетів, композицій тощо.

Які етапи мистецького спілкування

Для того щоб формувати в дітей мистецько-творчу компетентність, використовуйте мистецьке спілкування. Воно інтегрує в собі різну мистецьку діяльність: художньо-продуктивну, музичну, театральну тощо.

Мистецьке спілкування умовно можна поділити на **три види**:

- теоретичне — мистецтвознавче;
- практичне — спрямоване на образотворення в різних видах мистецької діяльності;
- інтегроване — ґрунтується на синтезі та взаємодії різних видів мистецтва.

Освітню взаємодію з дітьми вибудовуйте поетапно.

Проективний

На проєктивному етапі запропонуйте дітям обрати засоби та способи, за допомогою яких вони творитимуть. Для молодших дошкільників мінімізуйте вибір, тобто поставте на роздатковий столик необхідні матеріали, із яких вони вже самі оберуть потрібне. Старших дошкільників не обмежуйте матеріалами, розміщеними в осередку для творчості. Наприклад, дозвольте їм узяти елементи конструктора й, зануливши у фарбу, отримувати цікаві зображення або

Діяльнісний

створити музичний інструмент із надуті повітряної кульки, всередині якої є декілька квасолин. Головне — підтримуйте прагнення дітей приймати нестандартні рішення та надихайте їх своїми творчими ідеями.

Результативно-аналітичний

На діяльнісному етапі організуйте вільну творчу діяльність дітей, що не передбачає зразка. Запропонуйте дошкільникам спробувати отримувати зображення різноманітними альтернативними способами. Наприклад, під час занять живописом зобразіть дерево рухами, голосом, пластичним етюдом, намалуйте його ватними паличками, фольгою, відбитком долоньки тощо. Концентруйтеся не на результаті, а на вмінні будувати взаємини з дітьми на основі спільного пошуку свободи самовираження.

На результативно-аналітичному етапі сконцентруйте увагу на емоційному задоволенні дітей від процесу образотворення. Досягнути його допоможуть **емоційні стимули**: похвала та вдячність дітям, компліменти дітей одне одному щодо результатів діяльності, презентація дітьми результату втілення творчого задуму — виставки завершених робіт, вистава, виконання пісні чи танцю, демонстрація результатів батькам тощо.

Алгоритм організації мистецького спілкування:

- визначити тему;
- дібрати матеріал;
- змотивувати/заінтригувати дітей;
- провести рефлексійні тематичні полілоги;
- визначити методи та прийоми роботи із «зерном» образу;
- охарактеризувати умови вибору дітьми інструментів створення художнього образу;
- дібрати прийоми стимулювання дітей до створення образу;
- продумати формат презентації дитячих робіт — вистава, концерт, виставка, вернісаж, колаж тощо;
- закріпити враження за допомогою емоційно зорієнтованих прийомів.

Як взаємодіяти з батьками

Залучити дитину до світу мистецтва неможливо без активної участі батьків. Адже вони мають не лише організувати умови для мистецької діяльності вдома, а й брати участь у формах мистецької діяльності, які організовує дитячий садок. А для цього вони мають усвідомити значення цього виду діяльності для повноцінного розвитку дитини.

Часто батьки обмежують можливості дитини виявляти творчість. Не дозволяють займатися мистецькою діяльністю, вважаючи, що від неї більше шкоди, аніж користі: помальовані шпалери, забруднені меблі, шум тощо. Але навряд чи вони знають, що основа розумового розвитку дошкільника — сенсорний досвід. Тому поясніть батькам, чому важливо активізувати тактильні рецептори та тренувати дрібну мускулатуру.

Для того щоб дати дитині змогу творити, батьки мають організувати розвивальне середовище, наповнити його різноманітними матеріалами для творчості, підтримувати бажання дитини виявляти емоційну чутливість під час сприймання красивого, створювати ситуації милування творами мистецтва. Також **порекомендуйте батькам:**

- малювати, співати й танцювати разом із дитиною;
- запрошувати дитину використовувати у грі власні вироби;
- залучати дитину до підготовки родинного свята;
- відвідувати разом картинні галереї, музеї, виставки;
- слухати музику, грати на дитячих музичних інструментах;
- переглядати театральні вистави та влаштовувати вдома театралізовані ігри.

Порадьте батькам формувати навички охайності та заохочувати дитину прибирати після мистецької діяльності. А також формувати основи естетичного смаку.

Не менш важливою є участь батьків у мистецьких заходах дитячого садка — проєктах, святах, розвагах, екскурсіях тощо. Адже ставлення батьків до таких форм освітньої взаємодії впливає на активність дитини.

Підтримувати ініціативність дітей і надавати свободу у творчому самовираженні, створювати умови для трансформації та інтерпретації досвіду мистецьких дій у самостійній діяльності, формувати здатність дитини використовувати розвивальне середовище для реалізації творчих ідей — орієнтири батьків, які хочуть бачити свою дитину успішною.

Наостанок зауважимо, що в мистецьких видах дитячої діяльності формуються навички, які стануть базовими в дорослому житті: уміння концентруватися, слухати та чути, дивитись і бачити, сприймати та відчувати. Сприймання творів мистецтва розвиває естетичний смак, допомагає оволодіти основами декорування. Художньо-продуктивні види діяльності сприяють розвитку дрібної моторики та підготовляють руку дитини до письма. Завдяки театралізованій діяльності в дітей розвивається інтонаційна та емоційна виразність мовлення. Гра на дитячих музичних інструментах розвиває відчуття ритму, що є основою читання та письма. І взагалі, мистецтво — це шлях до вивищення, розвитку почуттєвої сфери, яка є єдиним індикатором людяності.

**ОФІЦІЙНИЙ
ТЕЛЕГРАМ-КАНАЛ**

долучайтеся
@pedrada_mcf

